

ОЦІНКА РУЙНУВАНЬ ТА ПОШКОДЖЕНЬ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД 2022–2024 РОКІВ: НАСЛІДКИ ДЛЯ НАСЕЛЕННЯ

©2024 ЯРЕМЕНКО О. І., КЛИМЧУК О. В., САМБОРСЬКА О. Ю.

УДК 330.3
JEL: H54; I39; O15; O18

Яременко О. І., Климчук О. В., Самборська О. Ю. Оцінка руйнувань та пошкоджень соціальної інфраструктури у воєнний період 2022–2024 років: наслідки для населення

У статті проаналізовано руйнування об'єктів соціальної інфраструктури, виділено масштаби руйнувань та пошкоджень від найбільших до найменших у розрізі областей країни. Розкрито основні причини втрати добробуту населення окупованих територій та областей, де ведуться бойові дії. Охарактеризовано втрату робочих місць, зниження пропозицій зайнятості, збільшення рівня безробіття; у грошовому еквіваленті визначено збитки, завдані соціальним закладам, закладам освіти, охорони здоров'я, будинкам-інтернатам, школам, дитячим будинкам, дошкільним закладам освіти. Визначено, що за період дослідження збільшилася чисельність внутрішньо переміщених осіб, які потребують державної підтримки у вигляді соціальних виплат; зросла чисельність осіб з інвалідністю, дітей-сиріт, членів сімей, які втратили годувальника внаслідок воєнних дій на території України. Акцентовано увагу на області країни, де переважно селяться внутрішньо переміщені особи, які потребують постійної грошової підтримки для оплати тимчасового житла, виплат на утримання дитини, надання пільг особам зі соціальним статусом. Зроблено висновок, що руйнація соціальних об'єктів, використання яких є гострою потребою в сьогоденні умовах, спричинило великі переміщення як усередині країни, так міграційні процеси населення за кордон, що досить негативно позначається на соціально-економічному розвитку країни, отже, варто розпочати інтенсивні заходи та пошук шляхів вирішення нагальних проблем. Органи управління всіх рівнів мають акцентувати увагу на розробці програм повернення українців до безпечних областей країни для відбудови та розвитку втраченої інфраструктури, розбудови бізнесу та релокації, стимулювати працездатне населення до праці через систему гідної оплати праці, залучення до різних видів робіт ветеранів та людей з особливими потребами.

Ключові слова: соціальна інфраструктура, збитки, втрати, населення, допомога, переселенці, міграція.

Рис.: 5. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 8.

Яременко Олександр Іванович – кандидат наук з державного управління, доцент, декан факультету права, публічного управління і менеджменту, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (вул. Острозького, 32, Вінниця, 21001, Україна)

E-mail: oleksandr.yaremenko@vspu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3053-2257>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/M-8814-2018>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=59012308000>

Климчук Олександр Васильович – доктор економічних наук, професор, професор кафедри публічного управління та адміністрування, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (вул. Острозького, 32, Вінниця, 21001, Україна)

E-mail: klymchukov@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9427-9561>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/L-8145-2018>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57218934227>

Самборська Оксана Юрївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри публічно-правових дисциплін, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (вул. Острозького, 32, Вінниця, 21001, Україна)

E-mail: Super_oksana30@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1911-9138>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/M-1410-2018>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57203753053>

UDC 330.3
JEL: H54; I39; O15; O18

Yaremenko O. I., Klymchuk O. V., Samborska O. Yu. Estimation of Destruction and Damage to Social Infrastructure During the War Period 2022–2024: Consequences for the Population

The article analyzes the destruction of social infrastructure, highlights the scale of destruction and damage from the largest to the smallest in the context of the regions of the country. The main reasons for the loss of well-being of the population of the occupied territories and regions where hostilities are taking place are disclosed. The loss of jobs, a decrease in employment supply, an increase in unemployment are characterized; in monetary terms, the damage caused to social institutions, educational institutions, health care institutions, boarding schools, schools, orphanages, and pre-school educational institutions is determined. It is also determined that during the period of the study, the number of internally displaced persons in need of the State support in the form of social benefits has increased; the number of people with disabilities, orphans, and family members who lost their breadwinner as a result of hostilities on the territory of Ukraine has increased too. Attention is focused on the region of the country where internally displaced persons who need constant financial support to pay for temporary housing, child support payments, and benefits to persons with social status are mainly settled. It is concluded that the destruction of social facilities, the use of which is an urgent need in today's conditions, has caused large movements both within the country and migration processes of the population abroad, which

has a rather negative impact on the socioeconomic development of the country, therefore, it is necessary to start intensive measures and search for ways to solve urgent problems. Governing bodies at all levels should focus on the development of programs for the return of Ukrainians to safe regions of the country for the reconstruction and development of lost infrastructure, business development and relocation, stimulate the able-bodied population to work through a system of decent wages, and involve veterans and people with special needs in various types of work.

Keywords: social infrastructure, damages, losses, population, assistance, displaced persons, migration.

Fig.: 5. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 8.

Yaremenko Oleksandr I. – PhD (Public Administration), Associate Professor, Dean of the Faculty of Law, Public Administration and Management, Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (32 Ostrozkoho Str., Vinnytsia, 21001, Ukraine)

E-mail: oleksandr.yaremenko@vspu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3053-2257>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/M-8814-2018>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=59012308000>

Klymchuk Oleksandr V. – D. Sc. (Economics), Professor, Professor of the Department of Public Management and Administration, Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (32 Ostrozkoho Str., Vinnytsia, 21001, Ukraine)

E-mail: klymchukov@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-9427-9561>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/L-8145-2018>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57218934227>

Samborska Oksana Yu. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Public Law Disciplines, Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (32 Ostrozkoho Str., Vinnytsia, 21001, Ukraine)

E-mail: Super_oksana30@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1911-9138>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/M-1410-2018>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57203753053>

Велика чисельність українців за час повномасштабного вторгнення на територію України зазнали фінансових проблем через втрату сукупних доходів сімейних домогосподарств. Скорочення пропозицій з працевлаштування підштовхують населення до пошуку роботи, рівень зайнятості низький, рівень безробіття високий, спостерігається збільшення чисельності мігрантів, вимушені переміщення всередині країни, що спричиняють зниження соціально-економічного розвитку населення. Низький рівень зайнятості зумовлює збільшення навантаження на державний бюджет, зростання кількості осіб, що потребують соціальних виплат, допомоги на проживання, допомоги особам з інвалідністю тощо. Переміщення людей із зони бойових дій зруйнувало сімейні, вікові, соціальні структури, у результаті чого виникли проблеми зі здоров'ям, психологічні травми, конфлікти, що потребують негайного вирішення. Військовий характер агресії спричиняє руйнацію чи знищення об'єктів соціальної інфраструктури, які вкрай необхідні для використання.

З аналізу праць вчених стає зрозуміло, що проблема соціального захисту, соціальних виплат є актуальною, а у зв'язку з розв'язанням повномасштабної війни набула нових значень для економіки країни. Так, Чубук Л. П., Прищенко А. М., Самборська О. Ю. [8] досліджували розвиток українського бізнесу, релокацію підприємств до більш безпечних областей на території України, що вкрай необхідно для забезпечення робочими місцями працездатне

населення. Дослідниці Материнська О. А., Пустова П. Д. [4], акцентували увагу на інвестиційній привабливості країни та розвитку привабливості під час війни, що дозволить подолати негативні та руйнівні характери економічних процесів. Негативний вплив війни на зайнятість і доходи громадян, втрату сукупного доходу сімейних домогосподарств відображено у праці Самборської О. Ю. та Климчук О. В. [7], де автори акцентують увагу на необхідності створення робочих місць для бажаючих працювати та забезпечення їх належною оплатою праці. Велике значення під час активної фази бойових дій відіграє захист прав дітей, особливо тих, які перебувають на окупованих територіях. Норми міжнародного права спрямовані на захист неповнолітніх дітей – на цьому наголошують правові спеціалісти Мельничук О. Ф., Кронівець Т. М., Яременко О. І., Гайду Г. В. [5; 6].

Метою статті є: аналіз поточного стану руйнувань і пошкоджень соціальної інфраструктури в розрізі областей країни, спричинені воєнними діями, що категорично ускладнює життя, порушує добробут населення; оцінка чисельності внутрішньо переміщених осіб, які потребують соціальних виплат з боку держави; визначення впливу наслідків для економічного відновлення країни.

У результаті бойових дій у різних областях України пошкоджені або повністю зруйновані заклади соціального захисту, медичні установи, будинки тимчасового утримання дітей, педіатричні установи, дитячі оздоровчі табори та будинки-ін-

тернати. Найбільша частка в загальній кількості та вартості пошкоджень належить соціальним центрам, санаторіям та інтернатам. Станом на січень 2023 р. щонайменше 4 497 закладів соціальної сфери, освіти та охорони здоров'я зазнали прямих збитків унаслідок повномасштабного вторгнення.

Від самого початку війни (25 березня 2022 року) Кабінет Міністрів України схвалив План невідкладних заходів з переміщення в разі потреби виробничих потужностей суб'єктів господарювання з території, де ведуться бойові дії, на безпечну територію [8].

За оцінкою експертів проекту KSE Institute, загальна сума прямих збитків закладів соціальної сфери, освіти та охорони здоров'я оцінюється в 10,7 млрд дол. США, з них: 0,2 млрд дол. – збитки соціальної сфери, 8,8 млрд дол. – збитки закладів освіти, 1,8 млрд дол. – збитки закладів охорони здоров'я. Загальні непрямі втрати сягають 11,1 млрд дол. А необхідна сума для їх відновлення – 19,7 млрд дол. США [1].

Кількість пошкоджених або зруйнованих закладів освіти складає вже понад 3 127 об'єктів, серед яких 1 489 шкіл, 885 дитячих садочків, 517 будівель закладів освіти [1]. Серед пошкоджених чи частково зруйнованих об'єктів найбільших збитків (на суму 1 430 млн дол.) зазнали лікарні (рис. 1).

Серед регіонів, що мали найбільше руйнувань закладів соціальної інфраструктури, можна виділити такі:

- ★ частка руйнувань об'єктів соціальної сфери: Донецька обл. – 21%, Одеська обл. – 20%, м. Київ – 18%;
- ★ частка руйнувань закладів охорони здоров'я: Донецька обл. – 36%, Харківська обл. – 23%, Луганська обл. – 11%;

- ★ частка руйнувань закладів освіти: Харківська обл. – 34%, Донецька обл. – 18%, Луганська обл. – 11%.

Крім прямих збитків від зруйнованої соціальної інфраструктури, зросли видатки на сферу соціального захисту, спричинені зростанням рівня безробіття. За оцінкою Національного банку України, такі видатки збільшились на 28%, а кількість внутрішньо переміщених осіб на кінець 2022 р. зросла до 5,9 млн осіб. Скорочення пропозицій з працевлаштування підштовхує людей до активного пошуку роботи, причому рівень зайнятості українців залишається нижчим, ніж потенційно можливий. Виходячи з цілей соціально-економічного розвитку рівень зайнятості нижчий від рівня країн Європейського Союзу, що спричинено віковою та гендерною диференціацією [7].

У результаті руйнувань житлового фонду та соціальних об'єктів збільшилась кількість осіб, які потребують соціального захисту з боку держави. За даними Пенсійного фонду України, у 2022 р. було профінансовано виплати 32,9 тис. особам, які отримали інвалідність внаслідок війни, а також 33,5 тис. особам, які звільнені з військової служби внаслідок отриманої інвалідності, та 21,9 тис. членам сімей, які втратили годувальника-військово-службовця, український уряд спрямував виплати в розмірі 5,1 млрд грн.

За роки повномасштабної війни мільйони українців вимушено стали переміщеними особами всередині країни, або мігрантами. За даними Міністерства соціальної політики України, кількість зареєстрованих внутрішньо переміщених осіб за період воєнного стану збільшилась на 3,3 млн осіб і становить 5 мільйонів осіб.

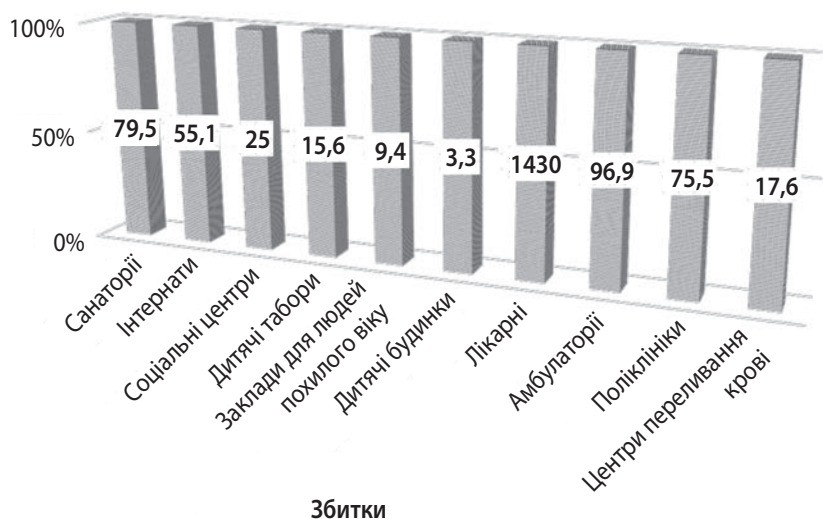
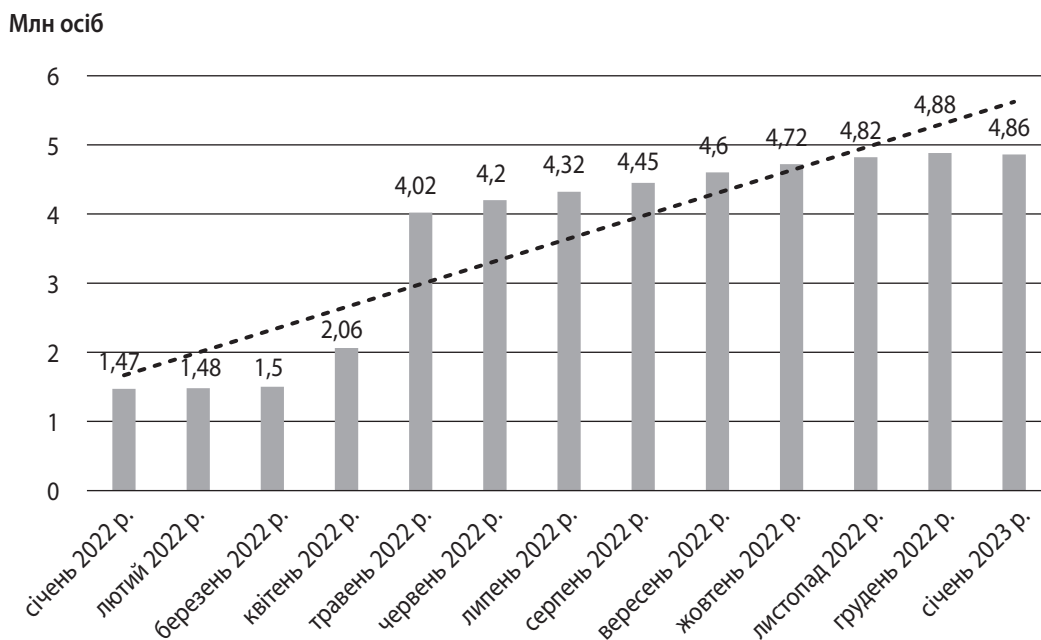

Рис. 1. Збитки від пошкоджень об'єктів соціальної інфраструктури станом на 01.01.2023 р., млн дол. США

Вимушена внутрішня міграція розглядається як необхідне переміщення особи всередині держави, яке приводить до зміни її правового статусу через закон та на основі адміністративного правозастосовного акта та зміни місця постійного проживання. Вимушена внутрішня міграція відбувається через воєнні, політичні події, переслідування людей на ґрунті релігії або етнічної приналежності, здійснення по відношенню до них або членів їхніх родин насильства. Концепція вимушеного переміщення населення охоплює такі міграційні рухи, як втеча, евакуація, переміщення та переселення [3].

У 2022 р. значна частина населення (1/3 внутрішньо переміщених осіб) потребувала соціальної виплати на оплату житла. Загальні видатки на виплату допомоги на проживання ВПО склали більше 1,7 млрд дол. на кінець 2022 р. Динаміку кількості внутрішньо переміщених осіб у розрізі місяців 2022 р. наведено на *рис. 2*.

Рис. 2. Динаміка внутрішньо переміщених осіб за 2022 р., млн осіб

Джерело: авторська розробка.

Найбільша кількість осіб перемістилися з територій, де велись активні бойові дії, а саме: Донецька обл. – 526,1 тис. осіб, Харківська обл. – 461,9 тис. осіб, Дніпропетровська обл. – 448,3 тис. осіб, Київська обл. – 334 тис. осіб та м. Київ – 374,1 тис. осіб.

У межах країни в березні 2022 р. перемістилися більше 500 тис. населення, у квітні 2022 р. кількість зареєстрованих ВПО зросла та становила 4,02 млн осіб. Станом на 01.02.2023 р. кількість ВПО сягнула 4,86 млн осіб.

Змінилася регіональна структура реєстрації ВПО: на початку 2022 р. найбільша кількість була зареєстрована в Донецькій обл. – 504 тис. осіб, у Луганській обл. – 287 тис. осіб, у м. Києві – 171 тис. осіб, у Харківській обл. – 137 тис. осіб, у Дніпропетровській обл. – 72 тис. осіб. На початок 2023 р. найбільша кількість зареєстрованих ВПО була з Донецької обл. – 523 тис. осіб, Хмельницькій обл. – 450 тис. осіб, Дніпропетровської обл. – 443 тис. осіб, м. Києва – 369 тис. осіб, Київської обл. – 337 тис. осіб (*рис. 3*).

За спостереженнями, у 2022 р. прослідковуються зміни гендерної структури серед внутрішньо переміщених осіб (коливання становлять 1%): чоловіки складають 40%, жінки – 60%.

В умовах збройних конфліктів найбільше потерпають діти, які вразливі та довірливі, не спроможні убезпечити себе самостійно. Не випадково в міжнародному праві приділяється значна увага захисту прав дітей. Забезпечення прав дітей покла-

дається на обидві сторони міжнародного збройного конфлікту, які повинні вживати всі можливі заходи для того, щоб діти, які не досягли 15-річного віку, не брали безпосередньої участі у воєнних діях. Сторони мають утримуватися від вербування дітей у свої збройні сили [6].

Частку неповнолітніх дітей у загальній кількості внутрішньо переміщених осіб відображено на *рис. 4*.

Як видно з *рис. 4*, частка дітей серед ВПО у лютому 2022 р. становила 13% від загальної кільк-

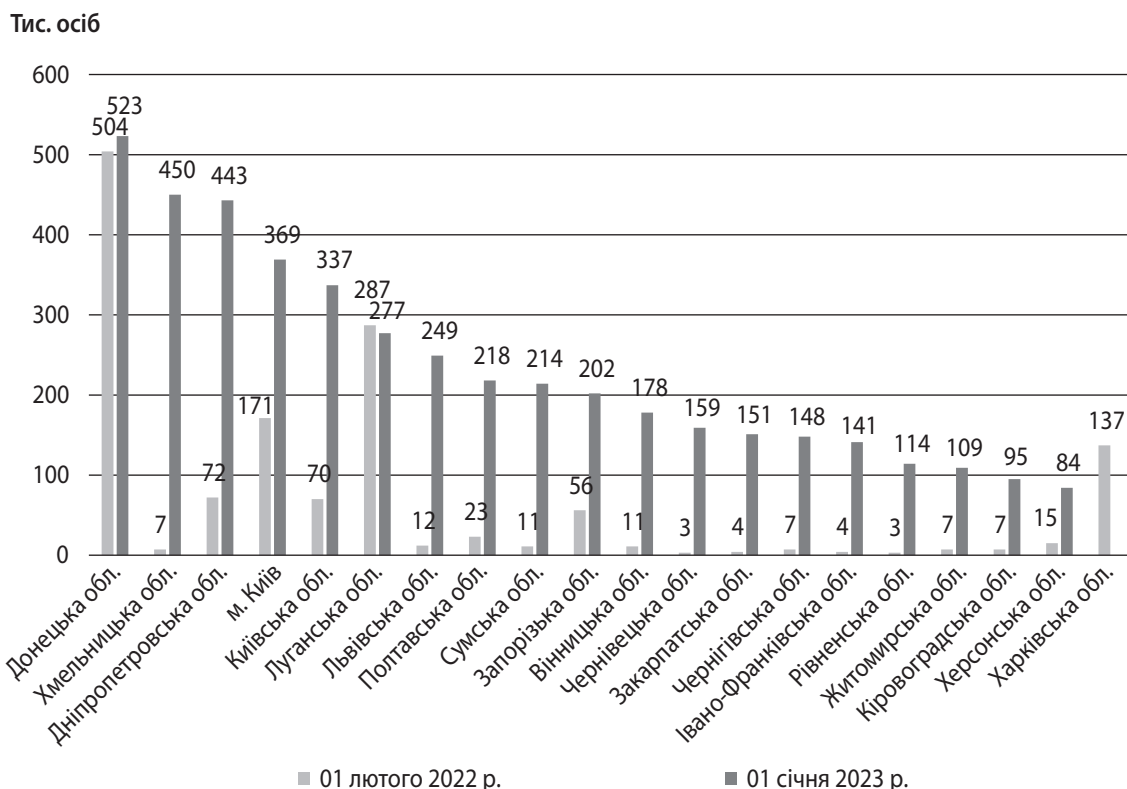

Рис. 3. Кількість внутрішньо переміщених осіб у розрізі областей, тис. осіб

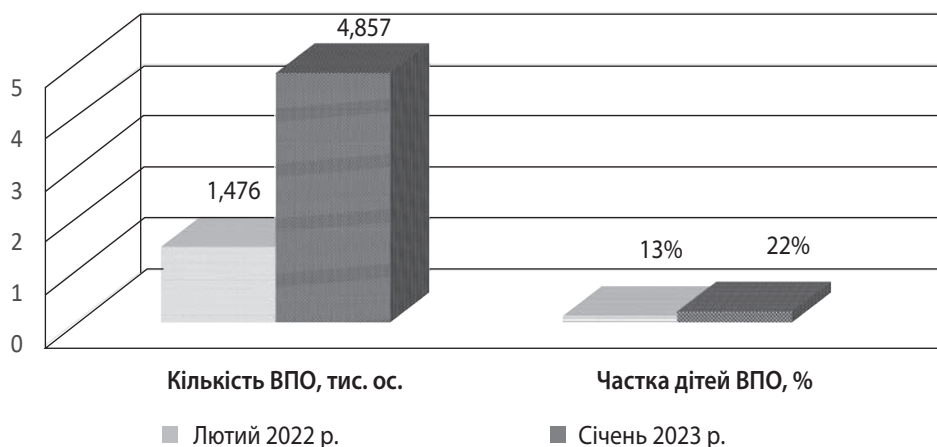

Рис. 4. Чисельність дітей у загальній кількості внутрішньо переміщених осіб, тис. осіб

кості внутрішньо переміщених осіб, а вже у січні 2023 року – 22%. Тривають роботи з безпечної евакуації дітей, оскільки бойові дії на території України продовжуються. Сторони повинні зробити все належне для організації безпечної евакуації дітей з територій бойових дій [5].

Втрати, пов'язані із соціальним захистом, додаткові витрати України на виплати соціальної допомоги, фінансування додаткових соціальних послуг, що спрямовуються на подолання наслідків військової агресії, становлять 7,1 млрд дол. До непрямих витрат соціального захисту віднесені ко-

шти в сумі 19,1 млн дол., які виділені з резервного фонду державного бюджету для виплати одноразової допомоги населенню, що постраждало від повені внаслідок руйнування Каховської ГЕС.

У складі непрямих витрат на соціальний захист населення із напрямків фінансування, які з'явилися або збільшуються внаслідок збройної агресії, такі:

- ✦ виплати соціальної допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам – 71%;
- ✦ виплати особам з інвалідністю, які отримали інвалідність внаслідок війни – 6%;

- ✦ виплати соціальної допомоги на території адміністративно-територіальних одиниць, де структурні підрозділи з питань соціального захисту населення не мають можливості забезпечити виконання повноважень – 5%;
- ✦ виплата державної соціальної допомоги особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю – 3%;
- ✦ виплати допомоги за тимчасовою непрацездатністю – 3%;
- ✦ видатки на протезно-ортопедичні вироби населенню – 3%;
- ✦ допомога малозабезпеченим сім'ям – 3%.

Варто звернути увагу на основні напрямки використання державних коштів, що спрямовані на соціальний захист, видатки на соціальну допомогу особам, які постраждали від військової агресії. Найбільшу частку видатків уряд спрямував на виплату допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам та їхнім сім'ям – у сумі 146 706 млн грн, адже зросла кількість вимушено переміщених осіб до більш безпечних областей країни (рис. 5).

Кошти, що спрямовані на соціальну допомогу населенню, є частиною видатків державного бюджету країни. Для надання соціальної допомоги населенню у 2024 р. (план) передбачено спрямувати 183 млрд грн, або на 12,2 млрд грн більше, ніж у попередньому, 2023 р. (табл. 1).

Так, державна допомога на проживання внутрішньо переміщеним особам у 2021 р. становила 3039,5 млн грн, у 2022 р. спостерігається збільшення на 50449 млн грн – до 53488,6 млн грн (або 17,59% порівняно з попереднім роком). Грошова державна підтримка – це вимушений крок, допомога особам, які залишали постійні місця проживання через війну. Станом на 2021 р. кількість осіб, які отримували

допомогу від держави на житло, становила 171,1 тис. осіб, у 2022 р. ця кількість склала вже 1537,1 тис. осіб (збільшення на 8,98%). Також не легким стосовно фінансової підтримки українців видався і 2023 р.: допомогу на житло отримували вже 2602,5 тис. осіб, що на 1,69% більше від рівня попереднього року.

ВИСНОВКИ

Об'єкти критичної соціальної інфраструктури під час війни зазнали великих руйнувань та пошкоджень: понад 3127 об'єктів, серед яких 1 489 шкіл, 885 дитячих садочків, 517 будівель закладів освіти. Також пошкоджені об'єкти соціального використання: лікарні, санаторії, дитячі будинки, будинки для утримання людей похилого віку, що вкрай важливі для сучасного використання в умовах війни. Накопичується велика чисельність внутрішньо переміщених осіб у більш безпечні області країни. Так, у березні 2022 р. перемістилися понад 500 тис. населення, у квітні 2022 р. кількість зареєстрованих ВПО зросла та становила вже 4,02 млн осіб. Станом на 01.02.2023 р. кількість ВПО сягнула 4,86 млн осіб. Переміщення громадян у межах країни посилює навантаження на державний бюджет через соціальні виплати населенню, особливо вразливим категоріям осіб. Грошові допомоги від держави – це вимушений крок допомоги особам, які залишали свої постійні місця проживання через війну. Так, станом на 2021 р. отримували допомогу від держави на житло 171,1 тис. осіб, у 2022 р. ця кількість зросла та склала 1537,1 тис. осіб (збільшення на 8,98%). Для надання соціальної допомоги населенню у 2024 р. (план) передбачено спрямувати 183 млрд грн, або на 12,2 млрд грн більше, ніж у попередньому, 2023 р.

Таким чином, враховуючи проведений аналіз пошкоджень та руйнувань соціальної інфраструк-

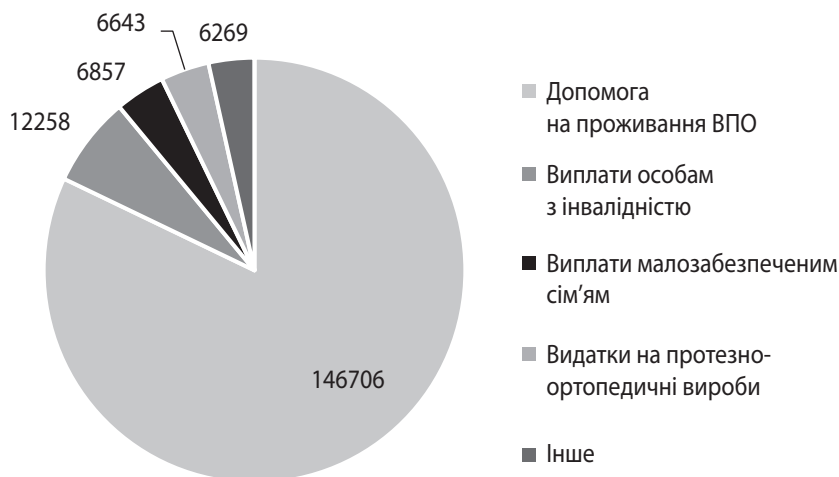

Рис. 5. Використання державних коштів на соціальний захист, млн грн

Соціальна допомога населенню у 2021–2024 рр.

Тип допомоги	Видатки 2021 р. (млн грн)	Видатки 2022 р. (млн грн)	Видатки 2023 р. (млн грн)	Видатки 2024 р. (млн грн)	Отримувачі 2021 р. (тис. осіб)	Отримувачі 2022 р. (тис. осіб)	Отримувачі 2023 р. (тис. осіб)	Отримувачі 2024 р. (тис. осіб)
Допомога на проживання ВПО	3039,5	53488,6	73240,8	57647,3	171,1	1537,1	2602,5	1939
Субсидії на оплату житлово-комунальних послуг	32999,6	20169,8	18223,2	30478,0	1996,3	1639,1	1134,4	1539,3
Допомога малозабезпеченим сім'ям	12628,4	13879,4	11420,7	20157,4	221,5	216,2	172,8	234,6
Допомога особам з інвалідністю з дитинства	13953,0	14823,4	16460,6	19355,2	455,6	409,6	454,7	470,2
Пільги на житлово-комунальні послуги	12572,2	12328,3	10625,9	17293,0	1598	1473,7	988,9	1681,2
Допомога при народженні та усиновленні дитини – щомісячна частина	9508,6	7709,9	7426,6	7814,0	921,3	746,6	719,6	757,2
Допомога при народженні та усиновленні дитини – одноразова частина	3147,0	2140,0	2058,9	1854,3	304,9	207,4	199,5	179,6
Допомога на дітей, які виховуються в багатодітних сім'ях	5340,2	5669,5	5621,6	6525,7	260,2	217,7	217,5	259,0
Допомога особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю	4026,0	4523,7	5420,2	5469,2	182,7	160,9	211,0	193,0
Допомога на дітей, над якими встановлено опіку чи піклування	3207,0	3037,6	3206,6	4613,6	45,3	36,9	38,1	45,4
Допомога на дітей-сиріт і дітей без батьківського піклування	1497,6	1350,1	1623,5	2413,6	15,2	12,2	12,7	17,0
Допомога особі, що живе з особою-інвалідом	1736,7	1755,0	1997,2	2013,8	62,9	57,5	65,1	57,5
Допомога на дітей одиницями матерям	2138,1	1989,7	1183,4	1925,0	123,7	109,5	72,1	88,8

Джерело: складено за даними [2].

тури, місцевим органам управління в областях країни варто врахувати ці показники при розробці соціально-економічних програм розвитку регіону. Це дослідження допоможе врахувати збитки при складанні обласних, регіональних і місцевих бюджетів для швидкого відновлення та відбудови соціальної інфраструктури на місцях і локаціях.

Українська економіка є інвестиційно привабливою, але забезпечення розвитку цієї привабливості можливе шляхом державних стабілізаційних заходів щодо подолання бідності,

підняття рівня зайнятості населення, поліпшення добробуту та стабільного доходу громадян, зменшення міграційних процесів тощо. Тому в майбутньому для України важливо підтримувати дружні стосунки з країнами, які здійснюють найбільші інвестиції, оскільки для прискорення повоєнної відбудови необхідно буде залучати більше фінансових ресурсів [4]. Враховуючи реалії воєнного часу, значного збільшення іноземних внесків слід чекати після завершення війни, тобто коли буде гарантована безпека для населення, інфраструктури та підприємств. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Звіт про прямі збитки інфраструктури та непрямі втрати економіки від руйнувань внаслідок військової агресії Росії проти України станом на червень 2023 року. *Київська школа економіки*. 16.02.2023. URL: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zbitki-sotsialnoyi-sferi-meditsini-ta-osviti-vnaslidok-rosiyskoyi-agresiyi-otsinyuyutsya-v-10-8-mlrd/>
2. Видатки на соціальну допомогу. Міністерство фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/uk/expenditures_on_social_assistance
3. Логвинова М. О. Внутрішньо переміщені особи як категорія вимушених мігрантів: поняття та ознаки. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Географічні науки»*. 2019. № 11. С. 44–50. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2413-7391/2019-11-6>
4. Материнська О. А., Пустова П. Д. Відновлення та розвиток: інвестиційні перспективи України після війни. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 64. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-28>
5. Melnychuk O., Yaremenko O., Opolska N. et al. Protecting the rights of children in the armed conflict: the tasks before the state government. *Amazonia investiga*. 2022. Vol. 11. Iss. 60. P. 32–38. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2022.60.12.3>
6. Мельничук О. Ф., Гайду Г. В., Мельничук М. О. Захист прав дітей під час збройних конфліктів. *Збірник матеріалів круглого столу «Захист прав дітей в умовах війни»* (м. Вінниця, 17 травня 2022 р.). Вінниця, 2022. С. 17–20.
7. Самборська О. Ю., Климчук О. В., Негативний вплив війни на зайнятість та доходи українців. *Інноваційна економіка*. 2023. № 3. С. 63–69. DOI: [10.37332/2309-1533.2023.3.8](https://doi.org/10.37332/2309-1533.2023.3.8)
8. Чубук Л. П., Прищенко А. М., Самборська О. Ю. Український бізнес в умовах війни: проблеми та перспективи релокації. *Ефективна економіка*. 2024. № 4. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.4.12>

REFERENCES

Chubuk, L. P., Prishchenko, A. M., and Samborska, O. Yu. "Ukrainskyi biznes v umovakh viiny: problemy ta perspektyvy relokatsii" [Ukrainian Business in War-

time Conditions: Challenges and Prospects of Relocation]. *Efektivna ekonomika*, no. 4 (2024). DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.4.12>

Lohvynova, M. O. "Vnutrishnyo peremishcheni osoby yak katehoriia vymushenykh mihrantiv: poniattia ta oznaky" [Internally Displaced Persons as a Category of Forced Migrants: Concept and Signs]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu. Seriia «Heohrafichni nauky»*, no. 11 (2019): 44-50. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2413-7391/2019-11-6>

Materynska, O. A., and Pustova, P. D. "Vidnovlennia ta rozvytok: investytsiini perspektyvy Ukrainy pislia viiny" [Recovery and Development: Investment Prospects of Post-War Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 64 (2024). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-28>

Melnichuk, O. et al. "Protecting the rights of children in the armed conflict: the tasks before the state government". *Amazonia investiga*, vol. 11, no. 60 (2022): 32-38. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2022.60.12.3>

Melnichuk, O. F., Haidu, H. V., and Melnychuk, M. O. "Zakhyst prav ditei pid chas zbroinykh konfliktiv" [Protection of Children's Rights During Armed Conflicts]. *Zakhyst prav ditei v umovakh viiny*. Vinnytsia, 2022. 17-20.

Samborska, O. Yu., and Klymchuk, O. V. "Nehatyvnyi vplyv viiny na zainiatist ta dokhody ukraintsev" [The Negative Effect of the War on the Employment and Income of Ukrainians]. *Innovatsiina ekonomika*, no. 3 (2023): 63-69. DOI: [10.37332/2309-1533.2023.3.8](https://doi.org/10.37332/2309-1533.2023.3.8)

"Vydatky na sotsialnu dopomohu" [Expenditures on Social Assistance]. *Ministerstvo finansiv Ukrainy*. https://mof.gov.ua/uk/expenditures_on_social_assistance

"Zvit pro priami zbytky infrastruktury ta nepriami vtraty ekonomiky vid ruinuvan vnaslidok viiskovoi ahresii Rosii proty Ukrainy stanom na cherven 2023 roku" [Report on Direct Damage to Infrastructure and Indirect Losses to the Economy from Destruction as a Result of Russia's Military Aggression Against Ukraine as of June 2023]. *Kyivska shkola ekonomiky*. February 16, 2023. <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zbitki-sotsialnoyi-sferi-meditsini-ta-osviti-vnaslidok-rosiyskoyi-agresiyi-otsinyuyutsya-v-10-8-mlrd/>